

*Dunder Ull i vinterdräkt.
Foto: K. Lärka.*

Om mansdräkten på Soll

En gammal skräddare berättar

Omkring år 1918 besökte Karl Lärka Dunder Olof Matsson i Utanmyra, och denne berättade för honom om gamla tider. Ur den långa, intressanta intervjun, som stenografiskt upptecknades, återges här ett avsnitt.

OM MANLIGA HÖGTIDSDRÄKTEN: blå-tröjo å kasundjen —

— — så jämt nug franse a stedi undå, då ä a su va *å l l bäst* — —

— å sä a ä su va *blåsuckor*.

— Ar-ä ållder ve nå ana än blå suckor?

— Jo, då dem va brå j f o k, då skuld dem a *v ä i t*-suckor — å ållder mer äld!

— Brackor?

— Ja, ä skuld-då va *st j i n n b r a c k o*, då dem skuld va finär. Dem tvättet dömda, å färget dem min gulocker. Dem a tvätta dem i vanli vatn (ej för hett) — . sä a dem stuppa ini dem ¹åm, mäss dem a torka — — å sä penslet dem å donda gulockern sä, si-du. Å då donda add torka sä, så var ä tä bråk-iop dem, å gnukå dem så undrade! — — däst dem vurt så bloter *s å*.

— ²Välmås-brackor?

— Jo, ä suld full va sundasbrackor ä o, . . men ä va då inge *d j ä s s b o d s b r a c k o r* ä, si du! — — Å skuld full va *u x - s t j i n n i* a dömda, um ä skuld va riktigt bra . . dem bruket full kåvstjinni o, men dem vurt då int so braer inte.

S k o n ä r? -Krusader?

Ållder va dem full nå krusader a manfokum — men ä skuld full va *d e s t o m e r* a kvinnfokum iställä!

J a c k o r?

Ja, *v ä i t j a c k o r*, ä suld full vårå vändasdräkt å blå-*j a c k o r* va full sundasdräkt ä.

— Add dem släjk stäckå jackor åv blåt o då ä?

— Ja då, nug add dem ä, si-du . . å i jackum add dem fickor o då si-du . . men ålder i någu tröja.

— Ja, dem va läjkest livstytjum, jackor då . . . se ³kelindji.

— Ja dem va då ä, si-du — — åjtum at ä va störr arm-ol . . ja i livstytjum då.

Dem va iställe fö västn, dömda livstytji då?

Ja visst va dem full ä . . åjtum at dem va då länger äld jen väst

. . ä såg full int åjt nå ⁴varut inte, um livstytje va so stäckåt, så ä stod undå milå dö å brackon.

— Add dem int nå fin remer i dömda stjinn-brackum o ä?

— Jo dem add då ä . . så va så ⁵sundstampader å finer så! Dömda remer a su va breder å jenum ändam dem, så ä va tä stamp-sund dem min jen fin ol-stamp, åjtum at ä a su va former som ä järtan i dömda ändum.

— Add dem ingä ⁶tuppor då ä, släkså i Rättveik?

— Nej, int add dem ä inte . . Ä va full Rättveiks-fotjä så a ve tjärer i dömda tuppum jämt . . . å e än o . . summer så!

— Ja, ä va nidär ändan eta, men vänd add dem fö å v u-b o n a d då?

— Ja, ä va full attn ä . . å sä jän sort så kålles fö k a s j ä t t e r, så va full vändas-sumårdräkt, så va åv leder, då si-du.

— Skuld a t t n va sundas-sumår-dräkt då ä?

— Ja ä va full so, då si-du, säger Ull, och beskriver en hatt m e d b a n d som gick från kullen till brättet — — 'insmäja genum ⁷skyddjä å upp-ätter-dräj å ini kulln, å åjt-genum . . å pinglet nid-min, dem stumper så va åjt-genum-dräiger, då si-du. Dem kället dömda fö s t y l t o r . . Så till exempel um skyddjä vild slafs fö mytji, så va ä bar tä ta-i dömda styltor å dra lite, si-du, så rättet man full til dömda so an vildä!

Å dömda kasjätter, ä va då bar vändas-åvubonader ä, si-du, så dem vurt full int lite skarper dömda; då dem vurt gambler . . . an kund full så när ädd släj-ihjel ukän an vild min dem, då ä va bå plös tä ta-i å!

Dömda a t t e r, var tog-ir ⁸ätvegs dem då?

Ä va alldeles grov ulli i dem si-du.

Tjöpet ir dem garrer då ä?

Ja, dem add full dem i marknadim, då si-du . . . va full nån i städrum så djärd dem, ⁹möjtå . . . så dem va int varken sömader än veviger, så ä fanns int varken nå änder i dem äld, utan dem va alldeles släkså dem va bäckader . . . å då bruket dem kost båti två riks-

daler fö attn, i dö tidn, å ållt-ting skuld dem a groft å starkt, si-du!

— — — — S u m å r - b r a c k o r ?

— Um sumårn, då ä va å ll varmest — se ¹⁰kelindji — så add dem full någä åv ¹¹läsvev . . . väjt läjvev, så dem add spunni å vevi sjo-ver, då si-du.

Dunder Ull: -Anars, da-fyri, ä så suld vårå elidas-dräkt, så va ä jän sort så dem kället fö d r ä l l - b r a c k o r .

— Ja men nug var ä då isä åv läs-vevån så i minns, se kelindji.

— Men i alla fall, så minns i då sakta isä l å n g - ¹²u s u r dem kället . . å dar fyri var-ä isä dem kället fö dräll-brackor. . ä va jän sårt läj-vev ä o . . men då va dem krusader — int släjkt färga krus, inte

— utan ä va krusa nå les mäss dem a vevi. Dem va då ålder son lån-ger dem, utan ä va släkså stjinnbrackor å välmåsbrackor . . . så då vårt ä vårå isä lång-suckor fö dö då. — —

På tal om vinter-huvudbonaden: — Ä va jän sårt dem djärd åv ¹³u n d - s t j i n n i ä. Ä då va dem so garrer, så ä djick tä väjk-nid dem inåna, då si-du. Så ä va full tä pass-å å tjöp nån und å söm släjke, mäss an äld-å min dö. (syftar på att han varit skraddare) — Nug vårt ä dukti ättor, si-du, å dem vurt just bra finer o, si-du, um an fick nå fint stjinn å djärå åv! — Anas va dem full litä upå fler vis: summer så djick stjinne ållt upp yvir kulln, men summer så djick ä int mer än mitt-upå . . Sjov låjvo va då åv tyg ä, si-du. Ä eta undstjinnä va uvåli ä, si-du! — Ä va plös å dem, å dar plösn va, så va int ä nå stjinn, utan ä stanät dar plösn tog-vi! Utåni va ä upp-vitji så ä va jätt brätt, fram-i, i-opbundi min domda plösim, si-du, så int ä skuld ta-til å slafs fö vindim. Ä va tä läs-upp eta dan bandä, då si-du, å väjk-nid eta dan då ä vårt fö kållt . . Men dem e så dyrer racker o nu så . . i dö tidn, si-du, så kund ä änd att an fick jän rack fö tre kronor . . å då kund ä full bi bå ¹⁴tvär, -mint trjär ättor o!

I vet full i bruket tjöp nån rack å äv-ihjel å djärå ättor å seli.

Än i djäsbodum då?

Dem va iställe fö västn, dömda livstytji då?

Ja, dömda klack-ättor sömet ir, förstås, men s t r u t - ä t t o r, dem skaffet ir full?

— Dem va dem tvundjiger te köpa, . . men klack-ättor, dem skuld skradärn djärå. Å sä va ä tä a jänn ¹⁵stop å dra upå, å press ättär. Dömnda strut-ättor va nug kost-barer dem, så ä va full just int nå småpöjk-ättor, inte . . ä va full just bar dem så va fömöiger, så add inna skaff si släjker.

Var-ifrå?

Dem funnus full just som i diverse-andeln, dem. V a r dem va garrer, um ä va i Sveri? . . ä kan just va misstänkt ä . . dem va vel-garrer å finer dem, si-du.

Stickader äld sömader?

Nja! . . nug mener i, att dem va s t i c k a d e r å ¹⁶t ö v a d e r . . .så ä va då ingen söm, . .å sä va ä såm än ¹⁷k v a r d nid-ikring, . . .sakt jän tre tum, så ä va tä väjk-upp, . . .å in-i så va dem så finer, så! . . .nästan såm-ä ¹⁸sjarlakan. Å uvåni strutn, så var ä just såm än t u f sså an ädd gart an åv rod ganändum då. Å va då ingä atter i djäs-bodum, utan ä skuld va klack-ättor . . .å strut-ättor, dem så add inna til å skaffa si släjker.

— ”Få säj släkså leksands-kalln, då ann add tjäna si jän sup: — ”Dä va en dyr kropp!” — säger Dunder Ull o skrattar.

¹ Halm. ² Vadmals-byxor. ³ Gumman. ⁴ Riktigt bra. ⁵ Sönderstansade. ⁶ Tofsar. ⁷ Brättet. ⁸ Varifrån. ⁹ Kanske. ¹⁰ Säger gumman. ¹¹ Lärft . . vit linneväv. ¹² Hosor, långbyxor. ¹³ Hund-. ¹⁴ Två om inte tre. ¹⁵ En stolpe. ¹⁶ Gnuggade våta. ¹⁷ Kant. ¹⁸ Dyr rödfärg.